ДО
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДОКЛАД

от Димитър Стоянов – министър на отбраната

ОТНОСНО: Проект на решение на Министерския съвет за одобряване на проект на закон за изменение и допълнение на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОДА ЗАМЕСТНИК МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛИ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА МИНИСТРИ,

На основание чл. 31, ал. 2 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация внасям за разглеждане проект на решение на Министерския съвет за одобряване на проект на закон за изменение и допълнение на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България.

В Министерството на отбраната се извърши анализ на процесите по планиране и изграждане на отбранителните способности, ресурсното осигуряване на отбраната, управленските процеси и процедури, както и на окомплектоването с личен състав на основата на временните резултати от прилагането на Закона за изменение и допълнение на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България в сила от 01.01.2026 г.

Предвид изложеното, е подготвен настоящия проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, с който се предлага следното:

1. Прецизират се разпоредбите и терминологията, регламентиращи защитата на територията и населението при военни заплахи, в мирно време и във военно време, въвеждат се процедури за понижаване степента на бойна готовност на въоръжените сили или на част от тях и обявяване провеждането на мобилизация и демобилизация и се въвеждат правила за използване на оръжие срещу безпилотни летателни (плавателни) средства (§ 1, § 3, § 4, т. 3, § 6, т. 1, § 7, § 8, § 11, § 12, § 17, § 22, § 23, § 24 и § 53 от предложения законопроект), в следните направления:

1.1. Създават се ред и условия за понижаване на бойната и оперативна готовност на въоръжените сили при деескалиране на степента на заплаха и/или след приключване на бойните действия, както и обявяването на демобилизация.

1.2. За въвеждане на адекватни на рисковете способности за защита в оперативен порядък се определя ред за даване на разрешение за използване на оръжие и бойни средства срещу безпилотни въздухоплавателни/плавателни средства от министъра на отбраната или оправомощено от него лице при:

- нарушаване на въздушното пространство или на правилата на полетите над територията на Република България от безпилотно въздухоплавателно средство, което може да бъде използвано като оръжие;

- нарушаване от безпилотно въздухоплавателно средство на географски зони, в които полетите на безпилотни въздухоплавателни средства са забранени или ограничени над военни обекти и над войскови райони, както и над военни формирования и военни плавателни средства, разположени извън войсковите райони;

- навлизане във вътрешните морски води и в териториалното море на Република България на безпилотно плавателно средство, което може да бъде използвано като оръжие;

- нарушаване от безпилотно плавателно средство на границите на забранени или временно ограничени с известие до мореплавателите райони, както и зони на пунктовете за базиране на военни плавателни средства;

- самозащита в случай на нападение от пилотируемо или безпилотно въздухоплавателно средство срещу въздухоплавателно средство от въоръжените сили на Република България или съюзническо въздухоплавателно средство, изпълняващо задачи по охраната на въздушното пространство на Република България.

1.3. За създаване на възможност за справяне със заплахите от съвременните военни кризи и конфликти (внезапност, нетрадиционни методи и висока технологичност) още в мирно време се предвижда изпълнение на задължението на въоръжените сили за защитата на територията и населението на Република България.

1.4. Оптимизира се реда за изпращане на български военнослужещи в операции и мисии в случаите на участието им в планиращи конференции, работни срещи, рекогносцировки и щабни учения извън страната, когато се провеждат без въоръжение, бойни припаси и военна техника. Предвид факта, че то по същество представлява изпълнение на възложени задачи, изискващи експертна и административно-подготвителна дейност, в тези случаи не се налага издаване на разрешение от органите по чл. 62-64 от ЗОВСРБ, а единствено командироване по нормативноустановения за това ред.

1.5. Унифицират се правата на мобилизираните запасни с тези на активираните резервисти по отношение защита на техните семейства по чл. 129, ал. 3 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България.

1.6. Прецизират се разпоредби по отношение на статута на доброволните резервисти, като част от въоръжените сили, дефинирането на легалната дефиниция на понятието „мобилизационна готовност“ и използването на термините „бойни припаси“ и „боеприпаси“ в съответствие със Закона за оръжията, боеприпасите, взривните вещества и пиротехническите изделия.

2. Актуализират се предвидените прагове на програмите и/или проектите за инвестиционни разходи за придобиване на отбранителни продукти, предвидените в административно-наказателните разпоредби на закона глоби, заменя се валутата от „лева“ в „евро“ и се прецизира процедурата по възлагане на договори по Програмата на НАТО за инвестиции в сигурността“ (§ 2, § 4, т. 1 и т. 2, § 5, т. 2, § 6, т. 2, § 48, § 50, § 51 и § 52 от предложения законопроект) по следния начин:

В съответствие с Решение на Съвета на Европейския съюз за приемането на еврото от Република България, прието в съответствие с чл. 140, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз и Регламент на Съвета на Европейския съюз, приет в съответствие с чл. 140, параграф 3 от Договора за функционирането на Европейския съюз навсякъде в закона думата „лева“ се заменя с „евро“.

По този начин се увеличават прагове на стойността на програмите, респективно проектите за инвестиционни разходи за придобиване на отбранителни продукти за нуждите на въоръжените, в случаите, когато попадат за одобрение в правомощията на министъра на отбраната, Министерския съвет и Народното събрание, както и предвидените в административно-наказателните разпоредби на закона наказания – глоби.

Когато за проект, финансиран изцяло или частично по Програмата на НАТО за инвестиции в сигурността, с акт на Министерския съвет се определя друг орган или лице да отговаря за цялостното изпълнение на проекта или на отделни дейности, свързани с него, в акта да се посочва и редът за възлагане на съответните договори, с което ще се гарантира законосъобразното, прозрачно и ефективно управление на средствата по програмата, осигурявайки яснота относно компетентността и отговорностите на определените органи.

3. Въвежда се правна уредба и се синхронизира статута и правомощията на съвещателните органи и длъжностни лица в системата на Министерството на отбраната с други разпоредби в ЗОВСРБ и в Закона за държавния служител (§ 5, т. 1, § 9, § 14, § 15, § 16, § 19, § 20 и § 21 от предложения законопроект) чрез:

3.1. Минимизиране на състава на Съвета по отбрана по начин, обезпечаващ изпълнението на функциите му на съвещателен орган на министъра на отбраната по предвидените в закона въпроси, като от Съвета по отбрана отпадат командира на Съвместното командване на силите, командирите на Сухопътните войски, Военновъздушните сили и Военноморските сили, командира на Съвместното командване на специалните операции, директора на Служба „Военно разузнаване“ и началника на Военна академия „Георги Стойков Раковски“.

3.2. Създаване на Военен съвет към началника на отбраната, като съвещателен орган. Предвижда се съставът, организацията на работа и дейността на Военния съвет да се определят със заповед на началника на отбраната.

3.3. Установяване на статут на Върховното главно командване като съвещателен орган, който да подпомага върховния главнокомандващ при ръководството на отбраната и въоръжените сили и включване на нови членове в състава му – министъра на иновациите и дигиталната трансформация, министъра на здравеопазването, министъра на земеделието и храните, министъра на правосъдието, председателя на Държавна агенция „Разузнаване“, началника на Национална служба за охрана и директора на служба „Военно разузнаване“.

3.4. Създаване на възможност началникът на отбраната, в качеството си на главнокомандващ на въоръжените сили, да се подпомага не само от Щаба на отбраната, а да може да привлича длъжностни лица от администрацията на Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия.

3.5. Осигуряване на практическото приложение на предвиденото задължение в ЗИД на Закона за държавния служител (обн. в ДВ бр. 78 от 2026 г.), назначаването на длъжността постоянен секретар на отбраната да се извършва след удостоверяване или получаване на валиден положителен резултат от тест за почтеност. Промените се налагат поради липсата на нарочна правна уредба в Закона за държавния служител, която да отчита спецификите при назначаване на тази длъжност, посочени в чл. 79 и следващите от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България.

3.6. Въвеждане на ново длъжностно лице „заместник-постоянен секретар на отбраната“, който да подпомага постоянният секретар на отбраната при осъществяване на правомощията му. Функциите и задачите на заместник-постоянния секретар на отбраната ще се определят с Устройствения правилник на Министерството на отбраната. Предложената нова длъжност за държавен служител е реципрочна на съществуващите длъжности на двама заместник-началници на отбраната, подпомагащи началника на отбраната. Техните функции, ведно с тези и на директора на

щаба на отбраната, също са определени в Устройствения правилник на Министерството на отбраната, както и в заповед на началника на отбраната.

3.7. Вменяване на задължения на министъра на отбраната да ръководи политиката по военно-патриотичното възпитание, а не само да определя формите за провеждането на военно-патриотичното възпитание.

4. Въвеждат се нови и се прецизират и актуализират съществуващи разпоредби, процедури и политики, относими към военнослужещите в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и БА, курсантите, колежаните, резервистите, запасните, ветерани, военноинвалидите и освободените от военна служба (§ 10, § 13, § 18, § 25, § 26, § 27, § 28, § 29, т. 1, § 30, § 31, § 33, § 34, § 35, § 36, § 37, § 38, § 39, § 40, § 41, § 42, § 43, § 44, 45, 46, 47, § 54 и § 55, т. 6 от предложения законопроект) чрез:

4.1. Създаване на възможност за обучение на военнослужещи-медицински специалисти и по неклинични специалности в съответствие с Наредба № 1 от 22.01.2015 г. за придобиване на специалност в системата на здравеопазването чрез съответните промени в чл. 92, ал. 3 от ЗОВСРБ.

4.2. За оптимално използване на наличния човешки ресурс на фона на демографската криза в страната, възвръщаемост и ефективност на вложените инвестиции в подготовката на всеки професионален военнослужещ, която изисква значителни финансови и времеви ресурси, повишаване на социалната сигурност на военнослужещите, осигуряване на непрекъснатост и стабилност в придобиването, обучението и използването на новопридобитото въоръжение и техника, както и повишаване на кадровата устойчивост, ефективност и боеспособност на въоръжените сили се въвеждат нови възможности:

а) за преназначаване на военнослужещите без тяхно съгласие в интерес на службата и в съответствие с придобитата от тях квалификация на длъжност в същото или в по-високо длъжностно ниво в Министерство на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, Българската армия, многонационални военни формирования или на длъжности в международни организации или в други международни инициативи:

- на територията на страната с дислокация в същото населено място в същата административна област след заемане на длъжност повече от 3 години;

- при заемане на длъжност повече от пет години.

б) намаление на периода на изчакване от една година на шест месеца за заемане на длъжността в случаите на отказ за преназначаване на друга предложена длъжност в същото или по-високо длъжностно ниво на военнослужещите с висши офицерски звания и с военно звание "полковник" (капитан I ранг), които заемат длъжност повече от 4 години;

в) за последващо удължаване на периода за изпълнение на военна служба на територията на страната в състава на многонационални военни формирования или на длъжности в международни организации или други международни инициативи.

4.3. За урегулиране на кариерния модел за развитие на сержантския (старшински) състав при спазване на йерархичния принцип отпада категорията „офицерски кандидат“, като военните звания „офицерски кандидат 1-ви клас“ и „офицерски кандидат 2-ри клас“ се причисляват към сержантския (старшински) състав. За осигуряване на необходимото оперативно време по изготвянето на подзаконовите актове за имплементиране на предложените промени (нов Класификатор на длъжностите за военнослужещи, изготвяне на нови длъжностни разписания и щатове и преназначаване на целия личен състав) се предвижда промените да влязат в сила от 01.01.2028 г.

4.4. Прецизиране на статута на курсантите и колежаните за:

- подпомагане с парични средства и при отписване от обучение поради настъпила негодност за военна служба/на служба в други министерства и ведомства, установена от военномедицинските органи или настъпила психологична непригодност за военна служба/служба в други министерства и ведомства, установена от специализирани звена и органи по психологичното осигуряване, с цел да не дължат разходите за тяхното обучение;

- въвеждане на условия за отписване/прекратяване на обучението им при установена употреба на алкохол и злоупотреба и/или зависимост от наркотични вещества;

- въвеждане на правила за издаването на служебни карти, с които да удостоверяват служебния си статус при подготовката им за изпълнение на военна служба като професия.

4.5. За минимизиране на риска за създаване на напрежение на служебното място в случаите, когато присъствието на напускащия или съкратения военнослужещ вече не е целесъобразно за оперативната дейност се въвежда възможност за прекратяване на договора за военна служба по чл. 163 и чл. 164 преди да изтече срока на предизвестието, като всяка от страните, може да не спази срока на предизвестието и дължи на другата страна обезщетение в размер на брутното месечно възнаграждение за неспазения срок на предизвестието.

4.6. Намаляване на съществуващите ограничения за несъвместимост с военната служба в чл. 188 по отношение на научния и преподавателския състав на висшите военни училища, които участват в изпълнението на проекти и национални програми, свързани с дейността на Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия и финансирани по програми или механизми на

Европейския съюз или други международни програми и договори въз основа на сключен граждански договор.

4.7. Регламентиране използването на допълнителен платен отпуск от военнослужещите при призоваване в съд или в други органи като страна, свидетел или вещо лице и участие в заседания като съдебни заседатели по начин, позволяващ получаване на пълното възнаграждение за съответния ден.

4.8. Предвиждат се промени в законовите разпоредби на чл. 194, ал.5, като отново се въвежда компенсиране с намалено служебно време при изпълнение на служебни задължения от военнослужещите над нормалната продължителност до общата, респективно в чл. 196 се определят достатъчно ясни и съобразени с фактическото изпълнение на дежурството условия за ползване на компенсациите и почивките, които да не се натрупват и да се погасяват по давност, като предложените текстовете се съобразяват изцяло с разпоредбите на Директива 2003/88/ЕО, доколкото тези дейности във въоръжените сили се извършват при нормални условия. По отношение увеличаване на нормалната продължителност до общата продължителност на служебното време на военнослужещите и по отношение служебното време за носене на дежурство се предвижда да се прилагат референтните периоди по чл. 16, б. „б“ от Директива 2003/88/ЕО.

4.9. Въвеждане на правила за носене на формено облекло – военна униформа от модела униформено облекло и отличителни знаци от ветерани, военноинвалиди и освободените от военна служба само на официални празници и мероприятия, организирани от държавните институции на Република България и мероприятия, изискващи носенето на военна униформа и се забранява носенето ѝ при извършване на пропагандна и агитационна дейност в полза или във вреда на политически партии, движения или коалиции с политически цели и на кандидати за изборни длъжности; събрания, митинги и манифестации на политически партии, движения или коалиции с политически цели.

5. Намалява се административната тежест и се оптимизират информационните процеси в електронния регистър (§ 29, т. 2, § 32, § 49 и § 55, т. 1, т. 2 и т. 3 от предложения законопроект), което ще спомогне за:

5.1. Намаляване на административната тежест към българските граждани – кандидати за военна служба, служба в доброволния резерв и обучение в редовна форма във висшите военни училища чрез служебно установяване на определени обстоятелства. От друга страна целта на предлаганото допълнение, касаещо уточняване на изискването за неосъжданост, независимо от реабилитацията, е да обоснове извода, че нормите на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и Закона за резерва на въоръжените сили на Република България са

специални спрямо нормите Наказателния кодекс по отношение на настъпилата за кандидатите реабилитация.

5.2. Прецизиране на разпоредбите относно изграждането и използването на ресурсите за нуждите на електронния регистър по чл. 328, ал. 1, т. 1 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, което се налага с цел поддържане на актуалността на данните в сектора на отбраната и сигурността. Електронните регистри са единствен източник на моментна картина за наличния личен състав, който елиминира закъсненията и изкривяванията в информацията за вземане на информирани решения от политическото и военно ръководство.

6. В Преходните и заключителни разпоредби на законопроекта (§ 55, т. 4 и т. 5 и § 56 от предложения законопроект) се:

6.1. Предвид предложената промяна с § 33, т.1 от законопроекта относно чл. 156, т. 4 и с цел защита правата на военнослужещите, изрично се предвижда, че онези от тях, които до 01 януари 2027 г. са отказали предложена длъжност в същото или по-високо длъжностно ниво при условията и по реда на действащата към момента разпоредба на чл. 156, ал. 3, да продължат да заемат длъжността си за срок от една година.

6.2. Изменя и допълва Закона за резерва на въоръжените сили на Република България, с което се цели синхронизиране на пределната възраст за военна служба по Закона за отбраната на въоръжените сили на Република България с пределната възраст за служба в запаса и пределната възраст за водене на военен отчет на резервистите и запасните по Закона за резерва на въоръжените сили на Република България за създаване на възможност за последваща служба в запаса, както и изпълнение в цялост на мярка № 169, № 170 и 174 от Плана за намаляване на административната тежест, приет с Решение № 233 на МС от 29.03.2024 г. по отношение на предоставяните документи от българските граждани за кандидатстване за военна служба, служба в доброволния резерв или за обучение във висши военни училища.

Изпълнението на проекта на акт не води до изменение в целевите стойности на показателите за изпълнение, в т.ч. ключовите индикатори.

За изпълнението на проекта на акт не са необходими допълнителни разходи/ трансфери/ други плащания, които да бъдат одобрени по бюджета на Министерството на отбраната, за сметка на други бюджети по държавния бюджет.

Предложеният проект на акт не води до въздействие върху държавния бюджет.

На основание чл. 35, ал. 1, т. 4, буква „б“ от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация към проекта на акт е изготвена и приложена финансова обосновка.

С проекта на закон се предлага хармонизация с Директива 2003/88/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 ноември 2003 година, относно

някои аспекти на организацията на работното време, поради което е изготвена справка за съответствие с европейското право съгласно чл. 35, ал. 1, т. 7 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация.

Съгласно чл. 33, ал. 1 от Наредбата за обхвата и методологията за извършване на оценка на въздействието до 31.12.2031 г. Министерството на отбраната ще извърши последваща оценка на въздействието за резултатите от прилагането на законопроекта, като изследва съотношението между поставените цели и постигнатите резултати при прилагането на нормативния акт в срок до 5 години от влизането му в сила в съответствие с чл. 22, ал. 2 от Закона за нормативните актове.

В съответствие с чл. 26, ал. 3 и ал. 4 от Закона за нормативните актове (ЗНА) по законопроекта са проведени обществени консултации в 30-дневен срок.

При изпълнението на процедурата по чл. 26, ал. 2 от ЗНА, постъпилите предложения и становища са отразени в справката от проведените обществените консултации на проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България.

Проектът на решение е съгласуван в съответствие с разпоредбите на чл. 32, ал. 1 и ал. 6 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация, съгласно приложената справка.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР - ПРЕДСЕДАТЕЛ,

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА ЗАМЕСТНИК МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛИ,

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА МИНИСТРИ,

Във връзка с изложеното и на основание чл. 8, ал. 1 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация, предлагам Министерският съвет да приеме проекта на Решение на Министерския съвет за одобряване на проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България.

МИНИСТЪР НА ОТБРАНАТА

X